

בארה של תורה

מאוצרותיו של הרב ראובן גולן שליט"א
מח"ס "בארה של תורה", "ריבד הזהב" על הל' שבת, ו"לפלגות ראובן" על הל' פסח ויו"ט

העלון יו"ל ע"י מוסדות "דרכי תורה" - רחובות

לע"נ יחיאל בן סעדיה שעירי ז"ל | גליה בת עובדיה אהרוני ע"ה
אריאלה חיה בת אהובה רוזנפלד ע"ה | אביבה בת שושנה ישראלי ע"ה

גליזון 957

פרשת
לך לך

דוא"ל להערות
ורשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com
054-8410805

ולכאורה הדברים תמוהים, שהרי לשון לך אין משמעות הפשוטה להתרחק
אלא ללכת, ואם כן עדיין קשה, הרי כבר הלך מארצו וממולדתו כשיצא מאוד
כשדים ובא לחרוץ, ומדוע שנאמר לו שוב ללכת מארצו.

וביאר הרב אריה צבי פרומר מקו"יגלוב בספר 'ארץ צבי' יסוד מופלא, על פי מה
שאמר בתחילת מסכת שבת: "האי תנא כל עקידת חפץ ממקומו הוצאה קרי לה".
וכתב הרמב"ן בחידושי, שעיקר גדר מלאכת הוצאה תלוי בעקידת החפץ ממקומו.
ולכאורה יש להקשות לפי זה, מדוע המוציא חפץ מרשות הרבים לכרמלית פטור
מן התורה, והרי אף על פי שההנחה לא היתה במקום חיוב מדאורייתא, מכל מקום
העקידה היתה ברשות הרבים שהוא מקום חיוב.

ועל כרחק צריך לומר יסוד בהלכות שבת: כל זמן שלא הונח החפץ במקום שהוא
הפכו המוחלט, דהיינו ברשות היחיד שהיא היפך רשות הרבים, אין שם עקידה
חלה על החפץ, ועדיין אינו נחשב כלל כמי שנעקד ממקומו הראשון.

ועל פי זה מאיר ומזהיר ענין מסעו של אברהם אבינו. ארץ כשדים היא המקום
המנוגד וההפך הגמור לארץ ישראל. על כשדים דרשו חז"ל במסכת סוכה, שהיא
אחד מארבעה דברים שהקדוש ברוך הוא מתחרט עליהם שבראם, כדכתיב:
"הן ארץ כשדים זה העם לא היה", שאין בה חפץ לקיום העולם. לעומת זאת,
ארץ ישראל היא תכלית ועיקר רצון הבורא בבריאת עולמו, שהיא מבחר הישוב
בגשמיית וברוחנית.

ממילא, כל עוד שהה אברהם אבינו בחרוץ, שהיא עדיין חלק מאותה סביבה
רוחנית של חוץ לארץ, לא חלה עליו שום עקידה מאוד כשדים. כשם שבשבת
אין עקידה בלא הנחה במקום ההפך, כך לא נחשב אברהם כמי שיצא ונעקד מאוד
כשדים עד שנכנס אל ארץ ישראל, שהיא ההפך הגמור ממנו. ועל כן אמר לו
הבורא: לך מארצך, כי רק על ידי ההנחה לארץ המובטחת תתקיים עקידתו
הגמורה מארצו וממולדתו.

יסוד עצום לימדנו בעל הארץ צבי בעבודת הנפש: עזיבת הרע אינה מושלמת
בעצם הדיחוק הפיזי או בהפסקה זמנית של המעשה הלא רצוי. אדם יכול לצאת
ממקומו הראשון, אך אם הוא עוצר באמצע הדרך בבחינת חרן, הרי הוא עדיין
מחובר לשורשו הקודם ולא נעקד ממנו באמת.

העקידה השלמה מן השלילי מתרחשת רק כאשר האדם מגיע אל ההפך הגמור
שלו, כשהוא נכנס במלוא ישותו אל תוך רשות היחיד של קדושה, תורה ומצוות.
הדרך האמיתית להתנתק מן העבר אינה רק לברוח מן החושך, אלא להאיר את
החיים באור גמור, לקבוע משכן בטוח בארץ החיים הרוחנית, ומתוך כך להתקדש
ולחידק בבוא יתברך שמו.

תא שמע מול תא חזי: סוד ההבדל בין השמיעה בכבל לראייה בארץ ישראל

בפתח פרשתנו מצווה הקדוש ברוך הוא את אברהם אבינו: "לך מארצך
וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך".

וביאר רבנו יוסף חיים זיע"א, בספר 'בן איש חי' (דרוש) על פי מה שחקרו
המפרשים מדוע בתלמוד הבבלי רגילות הלשון היא לפתוח קושיות ודאיות
במילים "תא שמע", כלומר בוא ושמע, ואילו ספר הזוהר הקדוש נוקט תמיד
בלשון "תא חזי", כלומר בוא וראה.

אלא שחקמי התלמוד בבבלי היו לומדים את כל ההלכות, הטעמים והמשא ומתן
התלמודי בעל פה, שהרי באותם ימים עדיין לא ניתנה רשות לכתוב את התורה
שבעל פה, ועל כן עיקר הלימוד וההעברה היה דרך דאון, בלשון תא שמע.

לעומת זאת, סודות התורה שבספר הזוהר הקדוש היו נכתבים בספרים מיוחדים
ליחיד סגולה עוד מימי קדם, כפי שמצינו בזוהר שמזכיר כמה ספרים קדמונים
של תורת הסוד, כגון ספרא דחנן, ספרא דשלמה מלכא, ספרא דרב המנונא
סבא, ספרא דרב ייבא סבא, ספרא דרבי כרספראי, וספרא דצניעותא. וכן
מצינו באדרא זוטא שאמר רבי שמעון בר יוחאי: "רבי אבא יתוב ואלעזר ברי
ילעי", וכפי שמעיד רבי אבא בסוף: "ואנא כתבנא". ומאחר שכל הסודות הללו
היו מוגנים בכתב על גבי ספר, שייך היה לומר עליהם תא חזי, בוא והבט בעיניך
בספר.

אולם, הוסיף הבן איש חי, טעם עמוק יותר: ארץ ישראל עניינה הוא בחינת
ראייה, ואילו חוץ לארץ עניינה בחינת שמיעה. לפיכך בתלמוד הבבלי שחובר
בחוץ לארץ נקטו תא שמע, ובזוהר הקדוש שנתחבר בארץ ישראל אמרו תא
חזי.

וביאר רבנו את כוונתו: בחוץ לארץ הנהגת הבורא והגיסים שהוא עושה עמנו
הם בבחינת אתכסיא, כלומר בהסתתר גדול ובלבוש סיבות טבעיות, עד שאין
הגם ניכר לעין כל, וצריכים אנו לנביא או לחכם שיבאר ויפקח את עינינו לדאות
את ההשגחה, ונמצא שאין הדבר מוחזק לנו אלא מפי השמועה בלבד.

מה שאין כן בארץ ישראל, שם הנהגת ה' והגיסים הם בבחינת אתגליא, בעיניים
גלויות, שכל אדם רואה ומרגיש בחוש את השגחת הבורא, בארץ אשר עיני ה'
אלוקך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה.

ועל פי זה מתבאר היטב דיוק הפסוק: לך מארצך, שהיא חוץ לארץ, מקום
של בחינת שמיעה והסתתר פנים, אל הארץ אשר "אראך", לעלות אל ארץ
הקדוש שכל מהותה היא בחינת ראייה, גילוי שכינה וניסים בפרהסיא.

בין כשדים לארץ הצבי: סוד העקידה והכניסה לרשות הקדושה

רש"י פירש: "מארצך, והלא כבר יצא משם עם אביו ובא עד לחרוץ, אלא כך אמר
לו הקדוש ברוך הוא, התרחק עוד משם וצא מבית אביך".

ואלה בת דהל ע"הו"ל
רבקה בת סתה ע"ה

אברהם בן ג'ורג'יה סלה ז"ל
בבורה אסתר בת דהל וצ'ליבי
הן ע"ה ז"ל

דהל בת פרי לימנאי ע"ה
יוסף בן משה טובי ז"ל

נח בן יהיא זכריה משה ז"ל
אסתר בת חנה נחמ בן שושן ע"ה

חיים בן נחמי ז"ל
אוריה בן אביתר ז"ל

ל ע י ל ו י מ ש

מחיפוש לשמחה: המפתח האמיתי לזיכרון הלימוד

רבותינו דקדקו במדרש רבה, והביאם רש"י על אתר: מדוע לא גילה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו מיד לאיזו ארץ עליו ללכת, אלא הותיר את הדבר בהעלם? ומבארם חז"ל שני טעמים: כדי לחבבה בעיניו, וכדי ליתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה.

לדברי הסטייפלער הרב יעקב ישראל קניבסקי בספר 'ברכת פרץ', בטעם הראשון – "כדי לחבבה בעיניו", מונח יסוד עצום בנפש האדם. טבעו של עולם הוא שדבר מתחבב על האדם דווקא כאשר הוא נדרש לחפש אחריו, להשתוקק אליו ולצפות לו זמן רב קודם השגתו. אילו היה הדבר בא לו בהיסח הדעת, ללא עמל וללא כיסופים, לא היה מוצא בו כל חביבות ולא היה מעריך את מחירו. הציפייה והחיפוש הם אלו שבונים בלבו של האדם את כלי דקיבול הראוי לקבלת המתנה.

מיסוד זה למדים אנו עיקר גדול לעניין עסק התורה ולימודה. מי שהוא ירא שמים ומשתוקק בכל נפשו ומאודו לחבב את אמיתותם של דברים, ויגע ומשתדל לחפש אחריהם כפי כוחו לאורך זמן – כאשר זוכה לבסוף והדברים מתבהרים ומאירים אצלו, הרי הם חביבים ויקרים בעיניו לאין שיעור. לעומת זאת, מי שאינו משתוקק באמת להשגת עומק הדסוגיה, והדברים באים לו בקלות יתרה בלא כל יגיעה וחיפוש, חביבות הלימוד מתמעטת אצלו בהדרגה.

והנה ידוע בדרכי הנפש, שדבר שעושה על האדם רושם עז של שמחה והתרגשות – נשאר דקוק בזכרוננו לימים רבים ולשנים ארוכות. אך דבר שלא השתוקק אליו, והשגתו אינה גורמת לו שמחה פנימית עמוקה, אינו מותיר חותם בנפשו, ובתוך זמן קצר הוא נשכח מלבו. כעין מה שאמרנו רבותינו במסכת שבעות: "מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה", דבר שאינו מוטל על האדם ואינו מעסיק את כל ישותו אינו מונח בדעתו.

נמצאנו למדים, כי כוח הזיכרון בתורה אינו תלוי רק בכישרון הטבעי, אלא הוא נמדד בעיקר לפי ערך רוב התשוקה וההשתדלות שהשקיע הלומד בהשגת הדברים, ולפי גדול השמחה שהציפה את לבו כאשר זכה להבינם.

מסר תורני: פעמים רבות אדם לומד וחש קושי, ערפול או עמל רב שאינו נושא פרי מידי, והדבר עלול להביא לידי רפיון חלילה. פרשת לך לך מלמדת אותנו שההעלם והחיפוש אינם חיסרון או עונש, אלא הם עצמם התחבולה האלוקית לחבב עלינו את דקנין הרוחני.

היגיעה והציפייה אינן רק אמצעי טכני להגיע אל ההבנה, אלא הן אלו שחוקקות את דברי התורה בתוך הלב ומבטיחות שדם יישארו עמנו לעד. ככל שנשקיע יותר כיסופים, עמל ושמחה בכל חידוש וסוגיה, כך נזכה שהתורה תהיה חביבה עלינו, תאיר את דרכנו ותישמר בקרבנו לאורך ימים.

בין חסד לגבורה: פשר היעלמותם של גרי אברהם אבינו

בפרשתנו נאמר "ואת הנפש אשר עשו בחרן". ודרשו חז"ל במדרש רבה, שאברהם מגייד את האנשים ושרה מגיידת את הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאילו עשאו.

והקשה האדמו"ר מסוכטשוב, הרב אברהם בורנשטיין בעל ה"אבני נזר" (הובאו דבריו בארץ צבי מועדים סוכות): לאן נעלמו כל אותם המוני גרים שנתגיידו בימי אברהם אבינו, ומדוע לא מצאנו להם המשך והשפעה ניכרת בדורות הבאים.

וביאר, שאברהם אבינו עליו השלום היתה מידתו מידת החסד, ולכן היה פותח את שערי, מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, ומקרב את הבריות מתוך אהבה גדולה ומאוד פנים. אולם יצחק אבינו עליו השלום היתה דרכו בעבודת הבורא במידת הגבורה והיראה, והיה יושב סגור ומובדל באוהליו הקדוש בקדושה ופרישות עילאית, ולא הראה להם את אותו קידוב של פנים שחוקקות ודוק. מתוך כך, אותם הגרים שנמשכו בעיקר אחר החסד והחמימות של אברהם, לא יכלו

לעמוד בגדל התביעה וברוממות היראה התקיפה של יצחק, ומאחר שחסדה להם ההנהגה המקרבת, חזרו לדרכם הקדומת ולא נשארו דבוקים בבית המדרש.

יסוד גדול ועמוק מונח כאן בדרכי החינוך וההשפעה על הזולת. כדי להביא אדם להתקרב לעבודת השם יתברך, זקוקים לכוח החסד והאהבה, למאור פנים ולסבר פנים שחוקקות.

יחד עם זאת, ההמשכיות הרוחנית של כל עובד ה' דורשת בניין פנימי איתן שאינו נשען רק על היחס החיצוני והנעים, אלא על קבלת עול מלכות שמים מתוך יראה עצמית וכוח עמידה אמיתי, כדי שהדרך תישמר גם כאשר האדם פוגש באתגרי החיים ובמידת הדין.

תכלית הבריאה: מדוע ירד רעב על ארץ שלמה עבור אדם אחד?

בפרשה מסופר על המאורע שפקד את ארץ כנען מיד לאחר בואו של אברהם אבינו אליה: "ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ". ופירש רש"י: "רעב בארץ, באותה הארץ לברד, לנסותו אם יתרחק אחר דבריו של הקדוש ברוך הוא, שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה".

על דברי רש"י הללו מתעוררת תמיהה עצומה, אותה עורר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי בספר חזון יחזקאל (על התורה): כיצד ייתכן שהקדוש ברוך הוא, המשגיח על כל בראיוו בדחמים, מביא רעב כבד וייסורים על ארץ כנען כולה ועל כל יושביה, אך ורק כדי להעמיד בניסיון אדם יחיד, את אברהם אבינו?

וביאר בזה יסוד עמוק, על פי מה שכתב הרמב"ם בדקדוקו המפורסמת לפירוש המשניות. הרמב"ם מבאר שם שכל העולם כולו, על כל צבאו וריביו המוני, לא נברא אלא כדי לשמש את אותם חכמים ויחידים סגולה העוברים את ה' באמת.

וכדי להמחיש זאת, הביא הרמב"ם משל נפלא: פעמים שעשיר גדול ומרובה נכסים יצוה על אלפי עבדיו ופועליו לבנות ארמון מפואר כליל יופי, במאמץ של שנים ובהון עתק, ולבסוף כל תכלית הבניין אינה אלא עבור איש חסיד אחד, אשר בבוא הימים יחלוף שם בדרך, ויתעבב לנוח בצילו של קיד אחד מקירות הארמון. נמצא שכל עמל הבונים והבניין כולו לא נברא אלא לשמש את אותו צדיק לדגוע קט.

על פי זה מבאר החזון יחזקאל: תכלית כל היקום וכל ההתרחשויות שבעולם אינה נמדדת בכמות ובמספרים, אלא באיכות הרוחנית של הצדיקים העושים רצון קונם. כאשר הקדוש ברוך הוא חפץ לדומם את אברהם אבינו, להעלותו במעלות הקדושה על ידי ניסיון ולזכותו בשכר מושלם, כל חוקי הטבע של ארץ כנען והעמים היושבים בה מקבלים את תפקידם המדויק לשרת מטרה עילאית זו. מציאותם של עמים שלמים הופכת להיות הבמה והכלי שדרכו מתבררת ומתעלה נשמתו של עובד השם.

יסוד נורא זה נוגע לכל יהודי ויהודי באשר הוא. לעיתים אדם מסתכל על העולם הגדול, רואה אומות עצומות, מעצמות תבל, תהפוכות עולמיות ומאורעות בינלאומיים כבידים, והוא עלול לחשוב לעצמו: מה ערכי ומה מקומי הקטן בתוך כל זה.

אולם התורה מלמדת אותנו את הדפך הגמור: כל יהודי הוא עולם מלא, וסביבו סובב כל גלגל ההיסטוריה. הקדוש ברוך הוא משנה סדרי עולם, מוריד שובע או מביא רעב, מקים ומפיל ממשלות ומשפיע על גוים וארצות רבות, והכל מוכון ומושגח בדיוק נפלא בעבור הצמיחה, הניסיון וההתעלות של נפש יהודית אחת.

כאשר יהודי מבין שכל מאורעות העולם אינם אלא תפאורה שנבראה כדי לסייע לו לעמוד בניסיונותיו, ללמוד תורה ולדבוק בהשם יתברך, מתמלא לבו באהריות כבידה. כל מעשה, כל תפילה וכל התגברות של יהודי יחיד אינם עניין פרטי בלבד, אלא הם הם התכלית שלשמה מתקיים כל היקום כולו.

רשימת השיעורים של הרב ראובן גרין שליט"א בביהמ"ד "דרכי תורה"

ימים א' ג' ד' - הלכות כשרות המטבח (לאחר ערבית בצאת הכוכבים)

יום שלישי - "סמיכת הבר" | הלכות איסור דהיתר | 20:30-21:30

יום רביעי | טור בית יוסף הלכה למעשה | הלכות שבת | 20:30-21:30

יום חמישי | שיעור על פרשת השבוע | 17:20-18:00

שבת קודש | גמרא "מסכת מגילה" | 16:15-17:00

שבת קודש | הלכות שבת | 17:00-17:30

שבת קודש | אור החיים הקד' | כ-20 דקות לפני צאת השבת

שיעורי הרב ראובן גרין במגוון נושאים

ב"קול השו"ן בטל' 0733-71-81-56

שותפות בזיכוי הרבים של "בארה של תורה"!

חסות שבועית בלעדית: הקדשת הגיליון כולו לברכה,

לרפואה או עילוי נשמה 250 ש"ח.

הקדשה אישית (במסגרת ייעודית): 50 ש"ח.

לפרטים ניתן להתקשר או לשלוח הודעת לטל - 054-2637798